

*Ivona LAĐEVAC*¹
*Dragan ĐUKANOVIĆ*²

REPUBLIKA SRBIJA I MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA RADA

ABSTRACT

One of the important segments of Serbian foreign policy certainly is multilateralism. Proof of that thesis is Serbian membership in many international organizations. International Labour Organization – ILO is one of those. Serbia just like Yugoslavia before considers this organization as very important and thus puts many efforts in order to maintain fruitful cooperation. That goal became even more significant in the situation of global economic crisis and its numerous consequences. In order to overcome rising problems, Serbia is eager to cooperate with the ILO and accept its recommendations.

Key words: Serbia, ILO, economic crisis, Global Jobs Pact, syndicate association

Istorijat Međunarodne organizacije rada

Međunarodna organizacija rada (MOR) osnovana je 1919. godine Versajskim mirom i bila je povezana sa Društvom naroda. Posle okončanja Drugog svetskog rata, 1946. godine ona postaje specijalizovana agencija

¹ Mr Ivona Lađevac, istraživač saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

² Dr Dragan Đukanović, naučni saradnik, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. Rad je realizovan u okviru projekta „Srbija i savremeni svet: perspektive i putevi učvršćivanja spoljnopoličkog, bezbednosnog i spoljnoekonomskog položaja Srbije u savremenim procesima u međunarodnoj zajednici“, Ministarstva nauke Republike Srbije, br. 149002D, za period 2006–2010. godine.

Organizacije ujedinjenih nacija (OUN) koja promoviše socijalnu pravdu i međunarodno priznata ljudska i radnička prava.

Prilikom osnivanja kao glavni cilj organizacije definisano je osiguranje boljih uslova rada i sveukupnog položaja radnika.³ Između ostalog, članice MOR-a su postigle saglasnost da im je zajednički cilj utvrđivanje maksimalnog broja radnih sati, utvrđivanje pravične naknade koja pokriva egzistencijalni minimum, sprečavanje nezaposlenosti, zdravstvena zaštita radnika i bezbednost na radu, ukidanje eksploatacije dece, mladih i žena, zabrana diskriminacije pri zapošljavanju, jednaka cena rada za žene i muškarce, pravo na slobodu udruživanja i sl.⁴

Članom 2 konstitutivnog akta Međunarodne organizacije rada definisani su njeni organi: Opšta konferencija, Administrativni savet i Međunarodni biro rada.⁵

Opšta konferencija zaseda jednom godišnje i na njoj je svaka država članica predstavljena sa četiri predstavnika. Rezultat rada Opšte konferencije mogu biti konvencije i/ili preporuke. Konvencije predstavljaju opšte akte za čije su izvršavanje neposredno nadležne države članice. Preporuke, pak, predstavljaju akta koja države članice ne moraju neposredno da primenjuju. U suštini, obe vrste akata postavljaju minimalne standarde u oblasti radnog prava. Na taj način i konvencije i preporuke predstavljaju međunarodne standarde rada ili, drugim rečima, *corpus* međunarodnog prava.

MOR promoviše razvijanje nezavisnih radničkih organizacija i udruženja poslodavaca i tim organizacijama osigurava trening i savetodavne usluge. Unutar sistema Ujedinjenih nacija, MOR se razlikuje od ostalih specijalizovanih agencija. Jedinstven je zbog svoje tripartitne strukture u kojoj i radnici i poslodavci učestvuju u radu upravnih organa organizacije kao ravnopravni partneri vladama.

Na svake četiri godine održava se i tzv. Regionalni sastanak – na nivou kontinenta – na kome se takođe na tripartitnoj osnovi, sagledavaju svet rada i socijalnog dijaloga i utvrđuje dalja MOR strategija za kontinent u pitanju.

³ *Text of the Constitution*, Preamble, International Labour Organization, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/english/constq.htm>, 10/11/2010.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Text of the Constitution*, Article 2, op. cit.

Republika Srbija i Međunarodna organizacija rada

Jugoslavija je bila članica MOR-a od osnivanja, međutim zbog političkih razloga je čak dva puta bila isključena iz članstva ove organizacije. Prvi put se to dogodilo 1949–1951. godine, a drugi u vreme oružanih sukoba na tlu bivše SFRJ. Tada je Saveznoj Republici Jugoslaviji Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija uveo sankcije čija je jedna od manifestacija bilo i isključenje iz članstva MOR-a 1993. godine.

Nakon raspada SFRJ, okončanja ratova i političkih promena u Srbiji, usledilo je i regulisanje statusa u brojnim međunarodnim organizacijama, kako onih u sistemu Ujedinjenih nacija, tako i onih izvan njega. Kada je reč o Međunarodnoj organizaciji rada Republika Srbija, odnosno tada Savezna Republika Jugoslavija je postala punopravna članica ove organizacije 24. 11. 2000. godine.⁶ Tom prilikom SRJ je ratifikovala veliki broj konvencija. Ratifikacijom Konvencije o zaštiti materinstva (avgusta 2010. godine) Srbija je prihvatila 72 konvencije donetih pod okriljem MOR-a.⁷

Nakon još jedne disolucije državne zajednice Srbija i Crna Gora, Srbija je 2006. godine nasledila članstvo u MOR. Aktivan odnos sa ovom organizacijom je ostao prioritet, tako da je Srbija učestvovala u radu godišnjih zasedanja, ali je održavala i komunikaciju sa ekspertima ove organizacije kako bi, na osnovu njihovog mišljenja i preporuka, uvela prihvatljiva rešenja u oblasti rada i socijalne politike.

Takvo opredeljenje, na žalost, nije bilo uvek moguće i ostvariti najvećim delom zbog teške ekonomske situacije u kojoj se Srbija našla. Opšte je poznato da je tokom poslednje decenije XX veka Srbija doživela ne samo politički, već i ekonomski sunovrat. Počev od 2000. godine u zemlji se beležio postepeni napredak, tako da se po većini glavnih makroekonomskih pokazatelja period 2001–2008. mogao smatrati periodom stabilnog ekonomskog rasta.⁸ Prosečna realna stopa rasta BDP-a u periodu od 2001–2008. godine bila je 5,4%. Bruto fiksna ulaganja postepeno su se povećala od vrlo niskih 11% BDP-a iz 2001. do 21% tokom 2008. Brz rast je omogućio određeni ekonomski oporavak, iako to nije bilo dovoljno da kompenzuje

⁶ Member States of the ILO, ILOLEX Database of International Labour Standards, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/english/mstases.htm#mss>, 10/11/2010.

⁷ ILOLEX Database on International Labour Standards, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/index.htm>, 10/11/2010.

⁸ *Sindikati i socijalni dijalog u vreme krize: slučaj Srbije*, Međunarodna organizacija rada, Geneva: ILO, 2010, str. 6.

vrlo oštar pad BDP iz devedesetih. Kao rezultat, Srbija je do sredine 2008. godine dostigla samo oko 70% BDP-a zabeleženog 1989. godine (EBRD, 2008), što je najmanje od svih zemalja Jugoistočne Evrope.⁹

Nasuprot odličnom rastu i znatnoj makroekonomskoj stabilizaciji, većina socijalnih pokazatelja je od 2001. godine bila vrlo nezadovoljavajuća. Snažan ekonomski oporavak posle 2000. godine nije doveo ni do rasta zapošljavanja niti do pada vrlo visoke stope nezaposlenosti. Iako je rast „besposlenih“ bio tipična karakteristika drugih zemalja u tranziciji, obim njegovog rasta bio je mnogo veći nego na drugim mestima.

Tokom perioda 2000–08. godine, stopa nezaposlenosti u Srbiji stalno je rasla, od 12% tokom 2000. do 21% tokom 2006. Posle malog smanjenja do oktobra 2008. godine (uglavnom zbog izmenjene metodologije), nezaposlenost je opet porasla na preko 15% do aprila 2009. Zvanična stopa nezaposlenosti bila je mnogo viša i u martu 2008. iznosila je 22,8%. Dugoročna stopa nezaposlenosti je 2007. godine dostigla 17,3%. Stopa zaposlenosti je oscilirala i malo se povećala sa 48% u 2002. na 53% u 2008. godini. Udeo lica koja su bila bez posla više od godinu dana povećao se sa 76,6% iz 2004. godine na 80,6% u 2006. godini.¹⁰ Globalna ekonomska kriza u najavi mogla je samo da pogorša postojeće stanje.

Tokom 2007. godine ekonomska kriza velikih razmera zahvatila je najpre Sjedinjene Američke Države, a odatle se prelila na Latinsku Ameriku, Aziju i Evropu. Delom zbog činjenice da je kriza u Evropu stigla godinu dana kasnije, delom zbog loših procena, početna očekivanja nekih vlada i stručnjaka iz regiona da bankarstvo, javne finansije i realna ekonomija neće biti pogođeni pokazala su se kao neutemeljena. Pogrešnim su bila i ekonomska predviđanja po kojima države u tranziciji neće biti tako snažno pogođene krizom kao razvijene zemlje.¹¹ Otežavajuću okolnost za privrede ovih zemalja, uključujući i Srbiju, predstavljalo je i to što njihove vlade nisu imale na raspolaganju dovoljno sredstava kojima bi pokrile gubitke ili ubacile znatnu količinu novca kako bi pokrenule privredu. Zbog toga je njihov manevarski prostor bio sužen i nisu imale delotvorno sredstvo za obuzdavanje recesije i rastuće nezaposlenosti. Krizi je trebalo suprotstaviti efikasan mehanizam.

⁹ Ibidem, str. 14.

¹⁰ Ibidem, str. 16.

¹¹ Ibidem, str. 9.

Vlada Republike Srbije je, posle 2008. godine, odlučila da preduzme neophodne korake u cilju razvijanja nacionalne strategije za borbu protiv krize. Zbog ekonomske situacije nije bilo realno oslanjati se na sopstvene snage, stoga je ova strategija morala biti usklađena sa inicijativama i programima međunarodnih finansijskih institucija, u prvom redu Međunarodnog monetarnog fonda (MMF).

Kada je reč o Međunarodnoj organizaciji rada, ona je i u uslovima krize nastavila da deluje sa istim ciljevima. U datoj situaciji, radilo se na osmišljavanju mera za borbu protiv krize i strategije izlaska iz nje. Opšti stav MOR-a je da se o adekvatnim merama i strategiji moraju usaglasiti svi socijalni partneri na nacionalnom nivou. Za ostvarenje ove preporuke neophodno je ispuniti dva preduslova:

- postojanje političke volje i duha partnerstva među pregovaračima (vlada, sindikati, poslodavci) uz aktivno učešće organizovanih grupa civilnog društva;
- intenzivna priprema socijalnih partnera i njihovih stručnjaka za profesionalno pregovaranje i stupanje u odgovoran dijalog.¹²

U interesu Republike Srbije je da ove preporuke ozbiljno shvati. Na taj način bi se omogućila nesmetana realizacija Memoranduma o saradnji koji je krajem 2008. godine potpisan između Srbije i MOR-a.¹³

Potpisivanjem Memoranduma stvoreni su uslovi da dosadašnja sporadična podrška ove relevantne međunarodne organizacije preraste u intenzivnu institucionalnu saradnju i sistematsku pomoć našoj zemlji. Saradnja se bazira na realizaciji Programa dostojanstvenog rada, koji će trajati tri godine i sprovoditi se kroz projekte u deset prioritenih oblasti koje su utvrđene u saglasnosti sa svim socijalnim partnerima u Srbiji. Predviđeno je i formiranje nadzornog organa koji će, pored nacionalnog koordinatora MOR-a, činiti predstavnici Ministarstva rada i socijalne politike, Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja, dva reprezentativna sindikata i Unije poslodavaca, a čiji je zadatak da prati ostvarene pomake i, ukoliko do njih nije došlo, utvrdi razloge zašto su rezultati izostali.

Program dostojanstvenog rada¹⁴ će se u Srbiji primenjivati u tri prioritetne oblasti:

¹² Ibidem, str. 20.

¹³ Jovan Protić, *Međunarodna organizacija rada: Zajedno do rešenja*, Internet, <http://www.bifonline.rs/tekstovi.item.220/jovan-proti%C4%87-me%C4%91unardna-organizacija-rada-zajedno-do-re%C5%A1enja.html>, 21/11/2010.

¹⁴ Ibidem.

1. unapređenje politike zapošljavanja;
2. pospešivanje društvene odgovornosti preduzeća i zapošljavanja osoba sa invaliditetom;
3. finansiranje ekspertiza za neke od otvorenih pitanja o daljem toku reformi u penzijskoj oblasti.

Republika Srbija je učestvovala na 8. Regionalnom sastanku održanom u Lisabonu od 9–13. februara 2009. godine.

Ključna tema ovog sastanka bio je odgovor na svetsku finansijsku krizu i njene posledice po tržište rada. Pored diskusija o problemu zaposlenosti i određivanja nivoa zarada u uslovima krize, na konferenciji su se razmatrale i teme poput fundamentalnih prava na rad, kako pomiriti fleksibilnost i sigurnost na radnom mestu, unaprediti socijalni dijalog, kvalitet radnog života i socijalne zaštite.

Tom prilikom se učesnicima sastanka obratila Snežana Lakićević-Stojačić, državna sekretarka u Ministarstvu rada i socijalne politike. Ona je podvukla da Srbija podržava nastavak intenzivne saradnje između republičkih institucija i MOR-a. Takođe je ukazala na to da ta saradnja doprinosi i sprovođenju neophodnih promena u sferi radnog i socijalnog zakonodavstva kao i stalnom unapređivanju tripartitnog socijalnog dijaloga.¹⁵

Lakićević-Stojačić je takođe podsetila je da je tokom 2008. godine dostavljeno 14 izveštaja o primeni ratifikovanih konvencija Međunarodne organizacije rada u Republici Srbiji, kao i 15 odgovora na direktne zahteve Komiteta eksperata. Osim te redovne obaveze, tokom 2008. godine izrađeni su predlozi zakona o potvrđivanju dokumenta izmene Statuta MOR-a kao i o potvrđivanju Konvencije broj 187. o promotivnom okviru bezbednosti i zdravlja na radu i Konvencije broj 167. o bezbednosti i zdravlju u građevinarstvu. Prema njenim rečima, Republika Srbija bila je aktivno uključena u kampanju Međunarodne organizacije rada za izradu nove konvencije koja će se baviti zaštitom prava radnika obolelih od AIDS-a, a Deklaracija o socijalnoj pravdi u cilju pravedene globalizacije, koja je usvojena na junskoj sednici MOR-a dostavljena je svim relevantnim institucijama u Republici. Istovremeno, MOR je imenovao nacionalnog koordinatora za Srbiju.¹⁶

¹⁵ Snežana Lakićević-Stojačić na 8. regionalnom sastanku MOR-a, Internet, http://www.minrzs.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=article&id=777:Lakicevic-Portugalija&catid=23:saopstenja-cir&Itemid=250&lang=sr, 21/11/2010.

¹⁶ Ibidem.

Za 2009. godinu bile su planirane ratifikacije još tri konvencije – Pomorske konvencije, Konvencije broj 185 o potrebnim identifikacionim dokumentima za posade brodova i Konvencije broj 183 o zaštiti materinstva.¹⁷

Na redovnom zasjedanju konferencije MOR održane u junu iste godine predstavljen je „Globalni pakt o zapošljavanju“ (*Global Jobs Pact*).¹⁸

Globalni pakt o zapošljavanju (GJP) predstavlja okvir za predstojeći period i izvor praktičnih politika podjednako za međunarodne institucije, vlade, radnike i poslodavce. Sastoji se iz pet delova:

1. propagiranje dostojanstvenog rada kao odgovora na krizu;
2. principa za promovisanje oporavka i razvoja;
3. adekvatnih odgovora tržišta rada, koji se sastoje od:
 - a) ubrzanog otvaranja radnih mesta, oporavka zapošljavanja i održivih preduzeća;
 - b) izgradnje sistema socijalne zaštite;
 - c) jačanja poštovanja međunarodnih standarda rada;
 - d) socijalnog dijaloga: kolektivnog pregovaranja, identifikacije prioriteta, podsticajnih akcija;
4. puta napred: oblikovanja pravedne i održive globalizacije;
5. akcije MOR-a.¹⁹

Globalni pakt o zapošljavanju ne napušta tripartitnu strukturu, već na njoj insistira kako bi se:

- izbegla rešenja koja nisu prilagođena konkretnoj situaciji, a da bi se istovremeno podstakla globalna akcija;
- usredsredilo na verovatnoću da će oporavak zapošljavanja biti sporiji od „ekonomskog“ oporavka;
- podržalo donošenje politika: da li donošenje politike može da ubrza oporavak tržišta rada i zaštiti ugrožene od trajne štete?²⁰

Kada je reč o principima koje Globalni pakt o zapošljavanju definiše, njih ima 11 i svaki ima svoju težinu.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ *Sindikati i socijalni dijalog u vreme krize: slučaj Srbije*, op. cit., str. 27.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

Kao prioritet je određeno „posvećivanje pažnje održavanju postojećeg nivoa zaposlenosti i njenom povećanju putem održivih preduzeća, kvalitetnih javnih usluga i izgradnje adekvatne socijalne zaštite za sve, u okviru stalne međunarodne i nacionalne akcije pomoći oporavku i razvoju.”²¹ Od izuzetne je važnosti da se ove mere primene brzo i koordinisano.

Takođe je veoma bitno povećati podršku za ugrožene žene i muškarce koje je snažno pogodila kriza, uključujući i mlade ljude koji su pod rizikom, one koji imaju male plate, niske kvalifikacije, one koji rade u neformalnoj ekonomiji i migrantsku radnu snagu.

Neophodno je i usredsređivanje na mere za održavanje zaposlenosti i olakšanje prelaska s jednog na drugi posao, kao i podržavanje pristupa nezaposlenih tržištu rada.

Bitan faktor je i uspostavljanje ili jačanje efikasne javne službe zapošljavanja i drugih institucija tržišta rada.

Kao imperativ se nameće i povećavanje jednakog pristupa i mogućnosti za poboljšanje kvalifikacija, kvalitetnu obuku i obrazovanje radi pripreme za oporavak.

Država mora sve da učini da izbegne protekcionistička rešenja, kao i štetne posledice do kojih dovode deflaciona spirala plata i sve lošiji uslovi rada. S tim u vezi je i unapređenje osnovnih radnih standarda i drugih međunarodnih standarda rada koji podržavaju oporavak privrede i zapošljavanja, a uz to smanjuju i rodnu nejednakost.

Zbog svega navedenog, socijalni dijalog mora biti kontinuiran, tripartitan i nadasve konstruktivan, kako bi se postiglo pronalaženje odgovora na krizu zasnovanog na potrebama realne ekonomije.

Takođe je značajno obezbeđenje sklada između kratkoročnih akcija i ekonomske i socijalne održivosti, kao i održivosti životne sredine.

Ukoliko bi se obezbedila sinergija između države i tržišta, baš kao i efikasno i delotvorno regulisanje tržišnih privreda, uključujući i pravno i zakonsko okruženje stvorili bi se uslovi za osnivanje održivih preduzeća i otvaranje radnih mesta u različitim sektorima.

Na kraju, MOR čvrsto stoji na principu saradnje sa drugim međunarodnim agencijama, međunarodnim finansijskim institucijama i razvijenim zemljama kako bi jačao koherentnost politike i produbio razvojnu

²¹ Op. cit.

pomoć i podršku za najmanje razvijene zemlje i zemlje u razvoju i tranziciji koje imaju ograničen fiskalni i politički prostor za odgovor na krizu.²²

Srbiji program koji je definisao MOR može biti od značajne pomoći u pronalaženju izlaza iz krize. Preduslov za njegovu primenu je postojanje socijalnog dijaloga.

Paralelno sa obezbeđivanjem neophodne finansijske podrške MMF-a, Srbija je preduzela hitne mere za borbu protiv krize, ali se i u takvim uslovima suočila sa ozbiljnom fiskalnom krizom zbog čega je bila primorana da pribegne nepopularnim merama zamrzavanja plata u javnom sektoru i penzija, kao i smanjenju javne potrošnje. Očekivano, ove mere nisu naišle na odobravanje u javnosti. Socijalne tenzije rastu, a sindikati su pod pritiskom. Postojeće nezadovoljstvo bi moglo rezultirati političkom destabilizacijom i upravo iz tog razloga neophodno je slediti politiku MOR-a. Socijalni dijalog mora biti osnovno sredstvo u pronalaženju odgovora na sve posledice krize. Ipak, da bi primena ovog mehanizma bila uspešna neophodno je da mu se pristupi na dobrovoljnoj osnovi, kao i da predstavlja rezultat *ad hoc* odluke svih socijalnih partnera. Jedino na taj način bilo bi moguće napraviti strategiju za borbu protiv krize koja je zajednička na nacionalnom nivou, a istovremeno i usklađena sa evropskom politikom. Sami naponi vlade neće biti dovoljni da se iz krize izađe. Takođe, treba realno sagledati situaciju i prihvatiti činjenicu da, zbog velike zavisnosti od pomoći MMF-a, uprkos pritisku sindikalnih organizacija, Srbiji ne preostaje ništa drugo sem da se „oslanja” na mere štednje kako bi se uspešno izborila sa krizom.

Naravno, i pored takvog stanja, ne može se očekivati da će se ostali partneri, ponajviše sindikalne organizacije, ćutke miriti sa tim. Naprotiv, aktivnost sindikata je veoma značajna i MOR ih podržava.

Sindikati u Srbiji najpre moraju da rade na prevazilaženju i smanjivanju postojećih neslaganja u vezi sa mnogim ekonomskim i socijalnim pitanjima koja postoje između različitih sindikalnih organizacija. Dakle, od ključne je važnosti postizanje konsenzusa oko najvažnijih pitanja. Samo na taj način bi mogli da iskoriste istorijsku priliku koja im se nudi da povrate izgubljeni uticaj među radnicima, da pokažu političku volju da zajednički rade na merama protiv krize i da deluju hrabro uz podršku međunarodnih

²² Videti: ILO support to the National Implementation of the GJP in countries committed to an integrated application of the GJP, Internet, http://actrav-courses.itcilo.org/en/a3-53010/copy3_of_a3-53010-presentations/ilo-support-to-the-national-implementation-of-the-gjp-in-countries-committed-to-an-integrated-application-of-the-gjp/?searchterm=None, 21/11/2010.

organizacija, prvenstveno MOR-a. Stručna podrška i politički uticaj ovih institucija mogu biti veoma značajna u reafirmisanju uloge sindikata.

U uslovima postojeće krize sindikati bi morali raditi na donošenju Sindikalne strategije na nacionalnom nivou koja bi morala biti zasnovana na jasnom razumevanju „procesa, suštine i redosleda postupaka.“²³ Konačne odluke treba da donesu savezi nezavisnih sindikata, prvo odvojeno, a onda i zajednički. Zajednička pozicija mora predstavljati sastavni deo nacionalnog paketa za izlazak iz krize i za praćenje perioda ekonomskog razvoja u postkriznom periodu. Preporuka MOR-a je da takav paket može uključiti sledeće elemente:

- razumevanje uzroka i razmera krize u Srbiji;
- oblikovanje politike: paralelni procesi pripreme za pregovore za potpisivanje antikriznih sporazuma (paktova) i za industrijsku akciju (izgradnja stručnog znanja, s jedne strane, i mobilizacija putem jačanja direktnih kontakata sa članovima u kompanijama, regionima itd.);
- oblikovanje javnog diskursa u vezi sa perspektivom sindikata (rad sa medijima, Internet, itd.);
- podsticanje dijaloga sa zaposlenima u okviru „nacionalnih interesa“ i formulisanje zajedničkih predloga;
- vođenje konsultacija – uključujući i one neformalne – sa državnim telima da bi se istražio zajednički teren pre nego što se uđe u formalne pregovore o nekom sporazumu (paktu), ako je to izvodljivo;
- pripremanje predloga sindikata da bi pakt mogao da odgovori na socijalne probleme (što bi bilo podržano predlozima ekonomske politike, što je i glavni cilj ovog Vodiča);
- postupak i ishod pregovora o paktu, ako se potpiše (Šta u kontekstu Srbije tačno znači uspešna primena? Koji su njeni ciljevi?);
- posmatrački mehanizmi (uključujući periodična razmatranja);
- sindikalna strategija u slučaju neuspeha (Industrijska akcija ili nešto drugo?).²⁴

Pored svega navedenog, u slučaju da privreda Srbije ne pokaže znake oporavka, treba izvršiti pritisak na Vladu kako bi osmislila dugoročni antikrizni program.

²³ *Sindikati i socijalni dijalog u vreme krize: slučaj Srbije*, op. cit., str. 43.

²⁴ *Ibidem*, str. 43–44.

Istovremeno, neophodno je uticati na Socio-ekonomski savet (SES), telo Vlade Republike Srbije, da poboljša svoj rad pošto su pritužbe na rad ovog organa brojne. Mnogi sindikalni predstavnici se žale da SES ne radi dobro zato što vladini predstavnici često ne prisustvuju njegovim sastancima. Još jedna žalba se odnosi na predstavnike socijalnih partnera u SES; došlo je do opstrukcije rada saveta zbog ustanovljavanja reprezentativnosti, pošto je došlo do zahteva za ponovnom verifikacijom i utvrđivanjem koji su to socijalni partneri reprezentativni.

Umesto zaključka

Opređenost Republike Srbije da poštuje svoje međunarodne obaveze ne može se dovoditi u pitanje. Srbija u dobroj meri ispunjava sve preuzete obaveze i neguje kako bilateralnu, tako i multilateralnu saradnju. Sa posebnom pažnjom odnosi se prema Organizaciji ujedinjenih nacija i njenim specijalizovanim agencijama. Jedna od njih je i Međunarodna organizacija rada.

Uprkos sporadičnim prekidima saradnje, čiji su uzroci političke prirode, odnos Republike Srbije i MOR-a se, ipak, može smatrati konstruktivnim i važnim sa stanovišta razvoja i unapređenja socijalne politike, u prvom redu zaštite prava radnika.

U situaciji duboke ekonomske krize, pojedine principe za koje se MOR zalaže je teško ostvariti u praksi, ali uz postojanje podrške u vidu osmišljavanja globalne strategije, Srbija može lakše doći do načina za rešavanje pojedinih gorućih problema.

Bibliografija

- *Text of the Constitution*, Preamble, International Labour Organization, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/english/constq.htm>, 10/11/2010.
- Member States of the ILO, ILOLEX Database of International Labour Standards, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/english/mstatese.htm#mss>, 10/11/2010.
- *ILOLEX Database on International Labour Standards*, Internet, <http://www.ilo.org/ilolex/index.htm>, 10/11/2010.
- *Sindikati i socijalni dijalog u vreme krize: slučaj Srbije*, Međunarodna organizacija rada, Geneva: ILO, 2010.
- *Međunarodna organizacija rada: Zajedno do rešenja*, Jovan Protić, Internet, <http://www.bifonline.rs/tekstovi.item.220/jovan-proti%C4%87-me%C4%91-unarodna-organizacija-rada-zajedno-do-re%C5%A1enja.html>, 21/11/2010.

- Snežana Lakićević-Stojačić na 8. regionalnom sastanku MOR-a, Internet, http://www.minrzs.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=article&id=777:Lakicevic-Portugalija&catid=23:saopstenjacir&Itemid=250&lang=sr, 21/11/2010.
- ILO support to the National Implementation of the GJP in countries committed to an integrated application of the GJP, Internet, http://actrav-courses.iticilo.org/en/a3-53010/copy3_of_a3-53010-presentations/ilo-support-to-the-national-implementation-of-the-gjp-in-countries-committed-to-an-integrated-application-of-the-gjp/?searchterm=None, 21/11/2010.